

Temat lekcji: Relacje państwo – Kościół w okresie PRL.

Nie zawiera pracy domowej

Podręcznik strony:

Stosunki państwo – Kościół s. 338

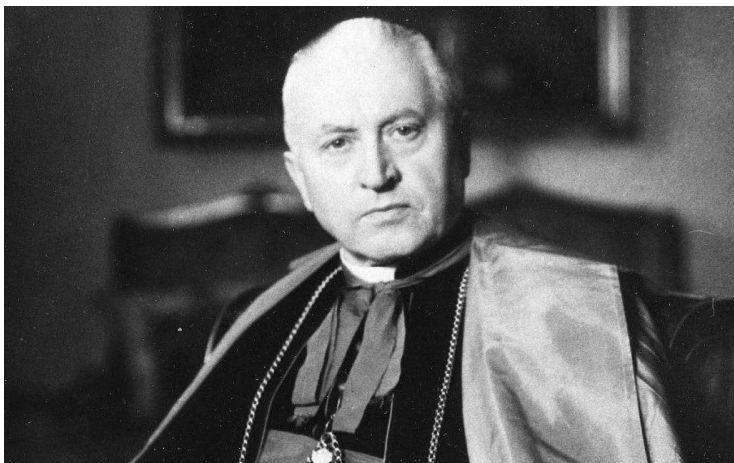
Wybór Karola Wojtyły na papieża i Jego pielgrzymka do Polski s. 356

Proszę wpisać do zeszytu poniższe punkty:

1. Kościół w latach 1945-1956
 - a. Przejawy otwartości komunistów do Kościoła
 - b. zerwanie Konkordatu przez TRJN 12.09.1945 r,
2. Stefan Wyszyński prymasem Polski 1948
3. Powołanie Urzędu ds. Wyznań 1950 r.
4. Dekret o obsadzaniu duchownych stanowisk kościelnych 1953 r.
5. Obchody roku 1966
6. Karol Wojtyła papieżem 16.10.1978 r.
 - a. Pielgrzymki Jana Pawła II do kraju
7. Zabójstwo księdza Jerzego Popiełuszko
8. Udział przedstawicieli Kościoła w rozmowach Okrągłego Stołu.

Proszę zapoznać się z treścią podręcznika.

Do stycznia 1945 roku komuniści stwarzali pozory otwartości. Przejawiało się to m.in. przez zezwolenie na powrót do szkół religii, reaktywowanie KUL-u, odnowienie struktur Caritasu i innych organizacji charytatywnych, powrót księży do szpitali, więzień. Władze zezwoliły na powrót do kraju prymasa Augusta Hlonda, który posiadał pełnomocnictwa papieża w kwestii uporządkowania struktur kościelnych na ziemiach odzyskanych. Kościół wydawał prasę katolicka m.in. „Niedzielę,, „Tygodnik warszawski,, „Tygodnik Powszechny”.

Jednak w połowie 1945 roku doszło do konfliktu pomiędzy prymasem Hlondem a władzami państwowymi odnośnie powołania biskupów i w konsekwencji spór ten został wykorzystany jako pretekst do zerwania Konkordatu 12.09 1945 roku.

Kardynał August Hlond

Źródło: <https://archwwa.pl/aktualnosci/dzis-70-rocznica-smierci-kard-augusta-hlonda-prymasa-polski/>

Od 1948 roku na czele polskiego Kościoła stał Stefan Wyszyński. Objął diecezję gnieźnieńsko-warszawską po arcybiskupie Auguście Hlondzie. Wyszyński niewątpliwie był postacią charyzmatyczną – potrafił przeprowadzić polski Kościół przez trudne czasy, a polskiemu społeczeństwu dawać nadzieję. W 1949 roku wydano dekret o „ochronie wolności sumienia”, który zakazywał m.in. zmuszania do praktyk religijnych. Na jego podstawie można było skazać każdego praktykującego katolika.

Prymas Polski arcybiskup Stefan Wyszyński

Źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Stefan_Wyszy%C5%84ski

Władze próbowały także poprzez stworzenie grupy tzw. księży patriotów (Komisja Księży przy ZBoWiD) wprowadzić pewną dezorganizację w Kościele polskim, a w 1950 roku podejmowały próby przejęcia kontroli nad Caritasem, ustanawiając zarząd komisaryczny. Wywołało to protesty Kościoła, ale arcybiskup Wyszyński, próbując załagodzić sytuację, zdecydował się na podpisanie porozumienia Episkopatu z rządem (kwiecień 1950). W zamian za prawo do nauczania religii w szkołach, możliwość prowadzenia działalności duszpasterskiej w wojsku, szpitalach i więzieniach, funkcjonowanie KUL, możliwość nauki w seminariach, działalność zakonów i wydawanie prasy katolickiej Kościół zobowiązał się do nauczania wiernych poszanowania prawa i władzy państwowej, zanegował działalność podziemia i zobowiązał się do nakłonienia papieża, aby ten ustanowił stałą administrację na Ziemiach Zachodnich i Północnych.

W kwietniu 1950 roku system kontroli państwa nad Kościołem uległ dalszej instytucjonalizacji. Powołany został **Urząd ds. Wyznań**, który przejął wszystkie kontakty pomiędzy Kościołem a państwem. Urząd był sterowany przez organy bezpieczeństwa, a jego działalność była szczególnie szkodliwa na Ziemiach Zachodnich, gdzie struktury Kościoła były nadal słabe.

Władze nie zamierzały jednak przestrzegać postanowień podpisanej z Kościołem umowy: nadal uderzały w administrację kościelną na Ziemiach Odzyskanych, dokonywały konfiskaty dóbr kościelnych, a w 1952 roku zlikwidowały niższe seminaria duchowne, utrudniały także wydawanie prasy katolickiej i wprowadziły ograniczenia w udzielaniu zgód na budowę nowych kościołów. Kiedy natomiast Stefan Wyszyński otrzymał godność kardynalską, władze nie pozwoliły na jego wyjazd do Rzymu. Nasiliły się także procesy księży, m.in. o szpiegostwo na rzecz USA.

9 stycznia 1953 roku na bazie wydziału Departamentu V utworzono samodzielną jednostkę - **departament XI w Ministerstwie Bezpieczeństwa Publicznego**, przeznaczony wyłącznie do inwigilacji Kościoła katolickiego. Szefem został płk Kazimierz Więckowski.

9 lutego 1953 roku Rada Państwa wydała „Dekret o obsadzaniu duchownych stanowisk kościelnych”, który pozwalał państwu na dowolną politykę personalną. Odpowiedzią na politykę władz był memoriał Episkopatu, którego podsumowaniem może być fragment kazania kardynała Wyszyńskiego: „Należy oddać co jest Cezara Cezarowi, a co Bożego Bogu. A gdy Cezar siada na ołtarzu, to mówimy krótko «Nie wolno! Non possumus!»”. Efektem były aresztowania i procesy duchownych, m.in. biskupa kieleckiego Czesława Kaczmarka (skazanego na 12 lat więzienia). Konflikt osiągnął swoje apogeum, gdy aresztowano, a następnie internowano prymasa Wyszyńskiego (1953–1956). Wcześniej Sekretariat Biura Politycznego KC PZPR wydał uchwałę „o zakazaniu arcybiskupowi Wyszyńskiemu, w związku z jego ogólnie wrogą postawą, wykonywania funkcji związanych z dotychczasowymi jego stanowiskami [...]”.

Czasy rządów Gomułki nazywa się okresem „małej stabilizacji”, jednak w 1958 roku rozpoczął się ostry konflikt z Kościołem. Członkom partii zakazano uczestniczenia w nabożeństwach i korzystania z sakramentów.

Jednym z głównych wydarzeń obrazujących stosunki państwo-Kościół w latach 60-tych były obchody roku 1966, w którym przypadało tysiąclecie przyjęcia chrztu przez Mieszka I. Kościół w Polsce zaczął przygotowania do obchodów, jednak rząd nie wyraził zgody na przyjazd

papieża Pawła VI do Polski. Utrudniał również peregrynację obrazu jasnogórskiego po Polsce. Kopia obrazu jasnogórskiego obnoszona po kraju przez wiernych została aresztowana przez władze.

Pusta rama niesiona w procesji

Źródło: <https://culture.pl/pl/artykul/jak-obchodziliśmy-1000-lat-chrztu-polski>

Jednocześnie władze Polski prowadziły równoległe obchody tysiąclecia państwa polskiego. Ich celem było odciążanie ludzi od Kościoła, organizowano alternatywne świeckie uroczystości.

Defilada Tysiąclecia - Warszawa 22 lipca 1966 r. – LINK:

https://www.youtube.com/watch?v=eGNLf3KUUQ&feature=emb_logo

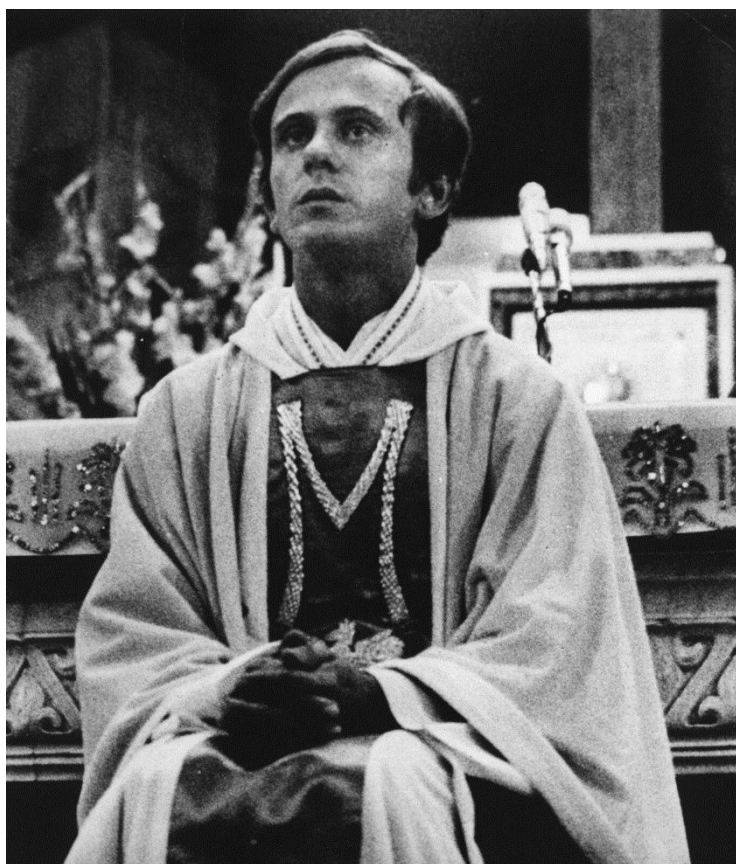
Pozytywna strona państwowych obchodów 1000-lecia państwa polskiego było zrealizowanie projektu „1000 szkół na tysiąclecie państwa polskiego”. W całym kraju powstawały nowoczesne placówki oświatowe. W Piotrkowie Tryb. taka „tysiąclatka” również powstała przy ulicy Próchnika – obecnie mieści się tam SP nr 10, a wcześniej Gimnazjum nr 4.

Wydarzeniem o olbrzymim znaczeniu dla Polski, przyjętym z wielką radością społeczeństwa i konsternacją władz, był wybór 16 października 1978 roku krakowskiego arcybiskupa Karola Wojtyły na papieża, który przyjął imię Jan Paweł II. Z ogromnym entuzjazmem społecznym spotkała się także pierwsza pielgrzymka papieża do Polski. Karol Wojtyła podczas swojej pielgrzymki do Polski w 1979 roku wygłosił homilię, w czasie której wypowiedział następujące słowa: „Wołam, ja, syn polskiej ziemi, a zarazem ja, Jan Paweł II, papież. Wołam z całej głębi tego Tysiąclecia, wołam w przeddzień Święta Zesłania, wołam wraz z wami wszystkimi: Niech zstąpi Duch Twój! Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!” - LINK:

<https://www.youtube.com/watch?v=s3mt8atGmQ0>

Słowa te miały wielkie znaczenie dla Polaków. Od 6 do 23 czerwca 1983 roku odbywała się druga pielgrzymka papieża do Polski. Jan Paweł II starał się głosić bardzo wyważone homilie, niemniej musiały się znaleźć w nich słowa wsparcia i otuchy dla umęczonego stanem wojennym i jego represjami społeczeństwa. Papież spotkał się z gen. Wojciechem Jaruzelskim i Lechem Wałęsą. W dniach 8–14 czerwca 1987 roku po raz trzeci przybył do Polski z pielgrzymką Jan Paweł II. Ponownie homilie papieskie przyciągnęły tłumy. I tym razem papież udzielał duchowego wsparcia, dawał nadzieję.

19 października 1984 roku doszło do porwania księdza Jerzego Popiełuszki. Kapłan był znaną postacią ze względu na odprawiane przez niego co miesiąc msze za ojczyznę. Był też jednym

z kapelanów Solidarności. Służba Bezpieczeństwa inwigilowała księdza Popiełuszkę. Samochód, którym jechał, został zatrzymany przez milicjanta. Księdza najpierw wprowadzono, a następnie został utopiony w Zalewie Włocławskim. W zabójstwo zamieszani byli funkcjonariusze MSW: Grzegorz Piotrowski, Leszek Pękala i Waldemar Chmielewski oraz ich przełożony – podpułkownik Adam Pietruszka. Pogrzeb Popiełuszki stał się manifestacją – zgromadził kilkaset tys. ludzi. Na pogrzebie obecny był również Lech Wałęsa.

Ks. Jerzy Popiełuszko

Źródło: <https://www.wprost.pl/historia/10262331/blogoslawiony-kapelan-solidarnosci-35-lat-temu-jerzy-popieluszko-zostal-zakatowany-przez-sb.html>

Kościół wsparł ideę rozmów okrągłego stołu. Jego przedstawiciele uznali, że to najlepsza droga do transformacji ustrojowej. Pełnił rolę pośrednika między stronami. Szczególnie ważna była rozmowa z 31 sierpnia 1988 r. między Czesławem Kiszczakiem a Lechem Wałęsą. Uczestniczył w niej przedstawiciel episkopatu, którego głównym zadaniem było podtrzymywanie dialogu. Rolę tę pełnił także podczas kolejnych rozmów jesienią 1988 r. W samych rozmowach Okrągłego Stołu udział brało 2 przedstawiciele Kościoła.

W opracowaniu wykorzystano materiały:

<https://www.polskieradio.pl/87/1129/Artykul/368540,Kosciol-w-PRL>

<https://historia.org.pl/2009/06/16/stosunki-prl-kosciol-katolicki-w-latach-1945-1956>

http://www.encysol.pl/wiki/Okr%C4%85g%C5%82y_St%C3%B3%C5%82

<https://epodreczniki.pl/a/powstanie-solidarnosci-i-stan-wojenny/D1CygZdik>